

Otázky bez odpovědí

Jakub Mácha, FF MU

Přednáška na Jednotě filosofické, Brno, 3. listopadu 2014

Abstrakt: Kantova *Kritika čistého rozumu* začíná antropologickým pozorováním, že lidský rozum je zatěžován otázkami, které nemůže odmítnout, na které ale ani nemůže odpovědět. Následuje diagnóza: Odpovědi na tyto otázky překračují veškerou schopnost lidského rozumu. Kant navrhuje radikální řešení: Rozum musí zůstat omezen v hranicích možného poznání. To ale v žádném případě neznamena, že tyto otázky přestanou rozum zatěžovat. Také Wittgenstein přiznává, že si lidé mohou pokládat otázky, na které není odpovědi. Cíl jeho filosofie je ale terapeutický, spočívá totiž v osvobození člověka od otázek, na něž by marně hledal odpovědi. Osvobození je dosaženo tak, že je poukázáno na vnitřní rozpory v otázkách samých.

Publikovaná verze textu: Mácha, J. Domande a cui non si puo rispondere / Unbeantwortbare Fragen. In Assunta Verrone – Peter Nickl. *Di quanta ragione ha bisogno la società? / Wieviel Vernunft braucht die Gesellschaft?* Prima edizione. Pomigliano D'Arco: Diogene Edizioni, 2013, s. 41–45, versione bilingue – italiano/tedesco. https://is.muni.cz/auth/repo/1173252/Unbeantwortbare_Fragen.pdf

Seznam citátů

„Dále se filosofie pohybuje bytostně v živlu všeobecnosti, která v sobě obsahuje zvláštní případy“. (Hegel, Předmluva k *Fenomenologii Ducha*, s. 53)

„Lidský rozum má zvláštní osud, pokud jde o jeden druh poznatků: je zatěžován otázkami, které nemůže odmítnout, neboť jsou mu ukládány jeho vlastní přirozeností, avšak nemůže na ně ani odpovědět, protože překračují veškerou jeho schopnost.“ (Kant, *Kritika čistého rozumu*, A VII)

„Záhady života' nejsou žádné otázky, nýbrž praktické životní situace.“ (Carnap, *Logická výstavba světa*, s. 182)

„Pochybnost může existovat jen tam, kde existuje otázka; a ta může existovat jen tam, kde existuje odpověď; a ta je tam, kde lze něco říci.“ (Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*, 6.51)

„Nejvlastnější objev je ten, který mě činí schopným filosofování přerušit, kdy chci. – Ten, který filosofii přináší zklidnění, takže už není bičována otázkami, které uvádějí v pochybnost *ji samu*. – Nýbrž na příkladech je nyní ukazována určitá metoda, a řadu těchto příkladů je možno kdykoli přerušit.“ (Wittgenstein, *Filosofická zkoumání*, §133)

„Není pak tento věčný život stejně záhadný jako ten nynější?“ (Wittgenstein, *Prototractatus*, 6.4423)

„Ukaž mi, jak používáš slovo ‚duše‘, a uvidím, zda je duše ‚netělesná‘“ (Wittgenstein, Ms 110, s. 201)

„Učení se filosofii je opravdu znovuzpomání. Vzpomínáme si, že jsme slova užívali opravdu tímto způsobem.“ (Wittgenstein, Ms 153a, s. 86r)